

Економічні науки

УДК 352/354-1

Глухова Валентина Іванівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

Глухова Валентина Ивановна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и финансов
Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского*

Gluhova Valentyna

*PhD, Docent of the Department of Accounting and Finance
Kremenchuk Mykhailo Ostohradskyi National University*

Швець Олеся Станіславівна

*магістрант кафедри обліку і фінансів
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*

Швец Олеся Станиславовна

*магистрант кафедры учета и финансов
Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского*

Shvets Olesya

*Undergraduate of the Department of Accounting and Finance
Kremenchuk Mykhailo Ostohradskyi National University*

ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

ОЦЕНКА ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В УКРАИНЕ

ASSESSMENT OF FINANCIAL RESOURCES FOR LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

***Анотація.** В ході дослідження розглянуто діючу систему формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів, проведено аналіз і*

оцінку виконання показників доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Ключові слова: *доходи, місцеві бюджети,, фінансові ресурси, податки, міжбюджетні трансферти.*

Аннотация. *В ходе исследования рассмотрена действующая система формирования финансовых ресурсов местных бюджетов, проведен анализ и оценка выполнения показателей доходов местных бюджетов в условиях децентрализации.*

Ключевые слова: *доходы, местные бюджеты, финансовые ресурсы, налоги, межбюджетные трансферты.*

Summary. *In the course of the study, the current system for the formation of financial resources of local budgets was reviewed, an analysis and evaluation of the performance of local budget revenues under decentralization was carried out.*

Key words: *revenues, local budgets, financial resources, taxes, intergovernmental transfers.*

На сьогодні місцеві бюджети займають провідну роль у складі фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. За рахунок місцевих бюджетів фінансуються заклади освіти, культури, охорони здоров'я, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист населення та інші потреби регіону. Тому, місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі України.

Від ефективності управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету залежить забезпечення результативності впливу бюджетної політики на соціально-економічні процеси на місцевому рівні.

Проведемо аналіз і оцінку формування і використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів за останні роки.

Спочатку проаналізуємо стан планування та виконання планових показників дохідних джерел місцевих бюджетів України, які є основою для економічного та соціального розвитку регіону.

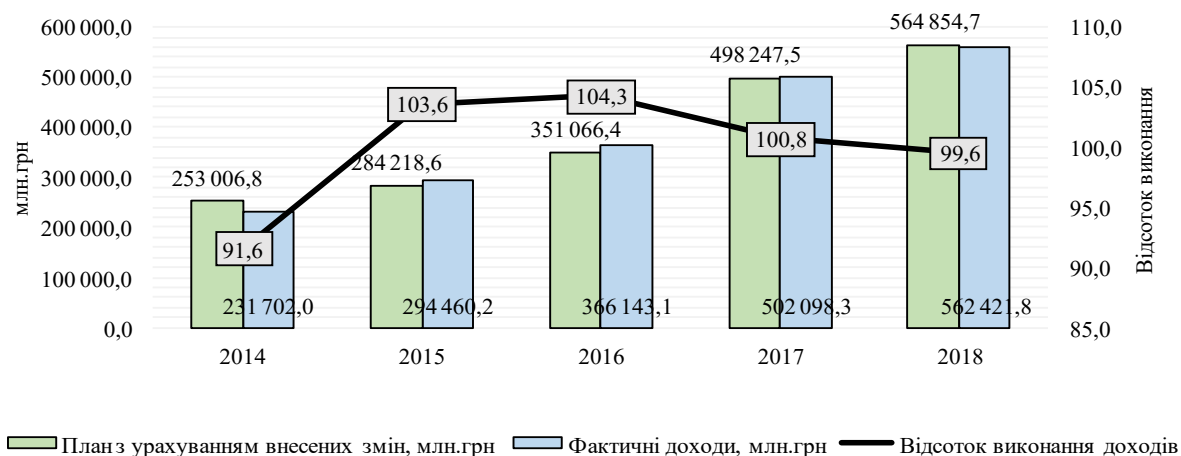

Рис. 1 Стан виконання планових показників доходів місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів

Джерело: складено на основі даних звітів Державної казначейської служби України [1]

Так, у 2014 році план доходів місцевих бюджетів України (з урахуванням внесених змін) місцевих бюджетів України було виконано на 91,6%, у 2015-2017 роках було наявним перевиконання планових показників доходів на рівні 3,6%; 4,3% та 0,8% відповідно. У 2018 році план доходів було виконано лише на 99,6%. Можемо зазначити про присутність позитивної тенденції виконання плану доходів, окрім останніх років, коли недовиконання доходів спричинено недосконалістю системи планування макроекономічних показників, а також змінами в бюджетному законодавстві щодо перерозподілу податкових платежів між рівнями бюджетів.

Обсяги доходів місцевих бюджетів постійно зростають. Виходячи з наведених даних, протягом 2014-2018 рр. вони збільшились на 142%.

Варто зазначити, що за загальним фондом доходи зросли на 163%, за спеціальним фондом - на 24%.

В структурі доходів загального та спеціального фонду протягом досліджуваного періоду відбулися кардинальні зміни. Упродовж 2014 року основним податком, що наповнював спеціальні фонди місцевих бюджетів, був єдиний податок. З 2015 року, відповідно до змін у Бюджетному кодексі [2], його було зараховано до загальних фондів місцевих бюджетів, саме тому у 2015 році відбулось зменшення доходів спеціального фонду майже наполовину. Аналогічна ситуація з екологічним податком, який наповнював спеціальний фонд до 2014 року, у 2015 році належав до доходів загального фонду, а у 2016 році знов до доходів спеціального фонду. З огляду на таку динаміку, можемо зазначити, що оскільки склад доходів загального і спеціального фондів бюджетів визначається на централізованому рівні, це відображається на результативних показниках.

Таким чином, зміни бюджетного законодавства стають причиною нестабільності джерел наповнення місцевих бюджетів та їх розподілу.

Розглянемо структуру обсягів доходів місцевих бюджетів на рис. 2.

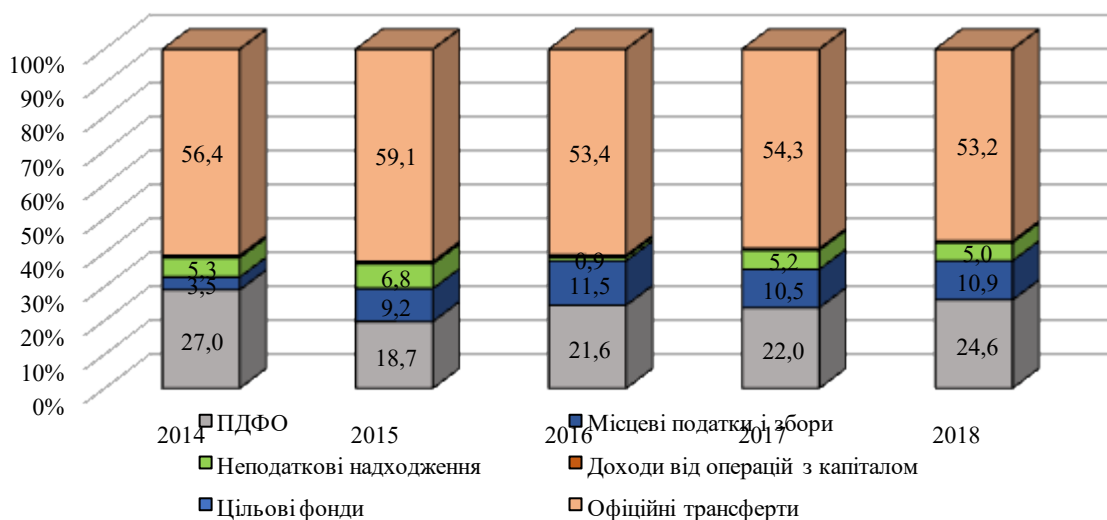

Рис. 2. Структура обсягів доходів місцевих бюджетів за 2014-2018 роки

Джерело: складено на основі даних звітів Державної казначейської служби України [1]

У загальній структурі доходів місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають офіційні трансферти та податкові надходження. Податок на доходи фізичних осіб, попри те, що його значна частка спрямовується до державного бюджету, продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом виду доходів місцевих бюджетів. У 2014 році його частка складала 24,6%, а до 2018 року зросла до 27%. У 2014 р. надходження цього податку становили 62 557,2 млн. грн., що на 705 601 млн. грн., або 120%, менше за відповідний показник 2018 року.

Місцевим податкам у структурі доходів належить друге місце наповнення бюджетів. З 2015 року до складу місцевих податків було віднесено податок на майно, що позитивно відобразилось на їх обсягах. Їх частка у загальній структурі доходів за 2018 рік становить 10,8%, а обсяг 61 026, 3 млн. грн. Основним видом надходжень місцевих податків і зборів є податок на майно. У 2018 р. надходження цього податку становило 33 562,7 млн. грн., що становить 55,3% надходжень місцевих податків і зборів. Також істотною складовою місцевих податків і зборів є єдиний податок, який надійшов у сумі 25,8 млрд грн., що на 36,0% більше за обсяги надходжень 2017 р.

Обсяги неподаткових надходжень займають 5,3% у 2014 році та 5,0% у 2018 роках. У структурі неподаткових надходжень найбільшу питому вагу займають власні надходження бюджетних установ – 65,3%. Адміністративні збори становлять 15,5%, надходження від власності та підприємницької діяльності – 9,0%, інші неподаткові надходження – 10,4%.

Незважаючи на багатогранну роль податків у формуванні доходів місцевих бюджетів, використання неподаткових джерел їх наповнення дає змогу нівелювати негативний вплив податкових регуляторів, а справляння неподаткових доходів на місцевому рівні забезпечує рівність та надання суспільних благ і послуг.

Розглядаючи динаміку надходжень офіційних трансфертів із державного до місцевих бюджетів варто наголосити, що за аналізований період спостерігається щорічне їх зростання. При цьому частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів у 2018 р. становила 56,4% і практично усі трансферти, що надійшли з державного бюджету, спрямовувалися на соціально-культурну сферу. Найбільше у вигляді субвенції – на соціальний захист населення – 46,2%, дещо менше – на медичну сферу – 20,6% та освіту – 18,9%.

Під час урахування в доходах місцевих бюджетів обсягу трансфертів суттєво зменшується роль інших груп доходів, особливо податкових надходжень. Це є негативним явищем, адже свідчить про те, що місцеві бюджети суттєво залежать від допомоги з державного бюджету. Особливо це підтверджує той факт, що упродовж усього аналізованого періоду частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів стабільно перевищувала 50%. Така ситуація суперечить світовим тенденціям, а також курсу на децентралізацію, котрий обраний Україною.

Проведений аналіз і оцінка формування дохідної частини місцевих бюджетів свідчить про те, що для ефективного управління та виконання власних та делегованих повноважень органів місцевої влади необхідним є збільшення обсягу власних та закріплених доходів.

Використання сформованих за рахунок різних джерел бюджетних фінансових ресурсів має забезпечувати зростаючі потреби органів місцевого самоврядування з урахуванням їх достатності й цільового спрямування.

Згідно з даними Державної казначейської служби, видатки місцевих бюджетів України протягом досліджуваного періоду зросли на 152%, що еквівалентно 344 656 млн. грн.[1].

Таким чином, проведений аналіз свідчить про важливість фінансових ресурсів місцевих бюджетів у бюджетній системі країни. Вони є

інструментом реалізації бюджетної політики на місцевому рівні, а їхня роль і значення безпосередньо зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку.

Аналіз формування дохідної частини місцевих бюджетів свідчить про надмірну залежність місцевих бюджетів від обсягів міжбюджетних трансфертів. Проте, одним із ключових напрямів реформування національної економіки є проведення бюджетної децентралізації, яка передбачає зростання доходів бюджетів місцевого самоврядування та підвищення ефективності використання обмежених бюджетних ресурсів на виконання функцій і завдань держави.

Щодо оптимізації видатків місцевих бюджетів вважаємо за доцільне удосконалення структури бюджетних видатків, упорядкування видаткових повноважень центральних та місцевих органів влади. Це, в першу чергу, стосується підвищення частки видатків місцевих бюджетів на виконання власних повноважень органів місцевого самоврядування, посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів.

Література

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення 10.11.2019).
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 10.11.2019).